

Π.Α. 241

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΥ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ κ. ΓΙΑΝΝΟΥ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ
ΣΤΗΝ ΗΜΕΡΙΔΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Αντίγραφο υπάρχει στο Γ.Α. 69 30-10-86
Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Αρχείο

Σε συνέχεια της ομιλίας του κ. Σημίτη, που τοποθέτησε θεωρητικά το ζήτημα της κοινωνικοποίησης, θα ήθελα να αναφερθώ στην πορεία του θεσμού μέχρι σήμερα, να επισημάνω τα γενικά προβλήματα που παρουσιάστηκαν και να εκφράσω ορισμένες σκέψεις για την επίλυσή τους.

Ο νόμος-πλαίσιο 1365/83 όρισε την κοινωνικοποίηση των δημοσίων επιχειρήσεων σαν τη συμμετοχή στη διοίκηση, στη χάραξη της στρατηγικής, στον προγραμματισμό και στον έλεγχο, εκπροσώπων του κράτους, της τοπικής αυτοδιοίκησης, των εργαζόμενων, καθώς και κοινωνικών φορέων και οργανώσεων.

Ο νόμος 1365 σαν νόμος-πλαίσιο δεν προσδιορίζει τη δομή, το ρόλο και τον τρόπο διοίκησης των κοινωνικοποιημένων επιχειρήσεων και δεν καθορίζει ποιά θα είναι τα όργανα διοίκησης, χάραξης στρατηγικής, προγραμματισμού και ελέγχου της επιχείρησης. Ο ορισμός αυτών των οργάνων, η σύνθεση, οι αρμοδιότητες και οι μεταξύ τους σχέσεις αφέθηκαν να οριστούν με Προεδρικά Διατάγματα που θα εκδίδονται κατά επιχείρηση ή ομάδα επιχειρήσεων από το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και το καθ' ύλην αρμόδιο Υπουργείο.

Σήμερα έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία έκδοσης εννέα Π.Δ. Τα τρία πρώτα Π.Δ. για την κοινωνικοποίηση της ΔΕΗ, του ΟΤΕ και του ΟΣΕ εκδόθηκαν και υλοποιήθηκαν - με τον ορισμό των οργάνων - με καθυστέρηση σχεδόν 2,5 χρόνων από τη δημοσίευση του ν. 1365. Τα Π.Δ. ορίζουν τα όργανα διοίκησης των κοινωνικοποιημένων επιχειρήσεων και καλύπτουν θέματα οργάνωσης και λειτουργίας τους. Τα ειδικότερα θέματα εσωτερικής λειτουργίας (εσωτερικοί κανονισμοί κλπ) αφήνονται να αντιμετωπιστούν από μελλοντικά Π.Δ. Τέλος, δεν καλύπτονται σημαντικά θέματα, όπως οι στόχοι των επιχειρήσεων και η κυβερνητική εποπτεία τους. Οι βασικές επιλογές, όπως εκφράστηκαν τελικά στα Π.Δ., είναι οι εξής :

- α) Ο κοινωνικός έλεγχος ασκείται από την Αντιπροσωπευτική Συνέλευση Κοινωνικού Ελέγχου (ΑΣΚΕ) που αποτελείται από εκπροσώπους του κράτους, των εργαζομένων (όχι συνδικαλιστές) και εκπροσώπους κοινωνικών φορέων. Η ΑΣΚΕ έχει ουσιαστικές αρμοδιότητες: Συμμετέχει στη διαμόρφωση του Προγράμματος Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης όσον αφορά το αντικείμενο της επιχείρησης* αποφασίζει για τον μεσοπρόθεσμο προγραμματισμό της επιχείρησης στους τομείς επενδύσεων, χρηματοδότησης, τιμολογίων, προμηθειών, και εργατικού δυναμικού* και γνωμοδοτεί στην Κυβέρνηση σε θέματα, όπως ο ετήσιος προϋπολογισμός της επιχείρησης.
- β) Το ΔΣ είναι όργανο εξειδίκευσης των στόχων της επιχείρησης και εποπτείας της υλοποίησης του προγράμματος, χωρίς αρμοδιότητες στην καθημερινή διαχείριση. Αποτελείται από εκπροσώπους του Κράτους και των εργαζομένων (όχι συνδικαλιστές). Το ΔΣ εκλέγει μεταξύ των μελών του το Γενικό Διευθυντή και επιλέγει τους Βοηθούς Γενικούς Διευθυντές. Ορίζεται επίσης Πρόεδρος που εκπροσωπεί την επιχείρηση προς τα έξω καθώς και αναπληρωτής του.
- γ) Η καθημερινή διαχείριση και η διευθυντική εξουσία ασκούνται από το Γενικό Διευθυντή. Ο Γενικός Διευθυντής και οι Βοηθοί Γενικοί Διευθυντές αποτελούν το Συμβούλιο Διεύθυνσης.
- δ) Το Κεντρικό Εργασιακό Συμβούλιο (ΚΕΣ) συγκροτείται από εκλεγμένους εκπροσώπους των εργαζομένων (όχι συνδικαλιστές) και έχει εισηγητικές-γνωμοδοτικές αρμοδιότητες για όλα τα θέματα της επιχείρησης που αφορούν το εργατικό δυναμικό, όπως η οργάνωση, η παραγωγικότητα κλπ.
- ε) Οι περιφερειακές ΑΣΚΕ (ΠΕΣΚΕ) λειτουργούν στα πλαίσια

σια των Νομαρχιακών Συμβουλίων ενώ παράλληλα συγκροτούνται Τοπικά Εργασιακά Συμβούλια (ΤΕΣ),

Μέσα στο 1986 προωθήθηκαν τα Π.Δ. για την κοινωνικοποίηση της ΕΥΔΑΠ, των ΕΛΤΑ, του ΟΑΠ, του ΟΛΘ, του ΟΥΘ και του ΟΑΘ. Εκτιμήθηκε καταρχήν ότι το ισχύον καθεστώς συγκρότησης από άποψη εκπροσώπησης φορέων δεν έπρεπε να διαφοροποιηθεί σημαντικά. Οι αλλαγές που εμφανίζονται στα νέα Π.Δ. κρίθηκαν αναγκαίες από τη γνώση και την εμπειρία που αποκτήθηκε με τη λειτουργία των τριών πρώτων επιχειρήσεων. Θα αναφέρω τις εξής:

- τη συμμετοχή εκπροσώπων των φορέων, όπως η Τοπική Αυτοδιοίκηση, στα Δ.Σ. των παραπάνω Οργανισμών, ώστε να παίρνουν ακόμη περισσότερο τον χαρακτήρα κοινωνικών οργάνων, χαρακτήρα που έχουν οπωσδήποτε οι ΑΣΚΕ.
- την αλλαγή στις διαδικασίες ορισμού του Προέδρου του Δ.Σ. και του Γενικού Διευθυντή, ώστε να διευκολυνθεί η σύμπτωση και των δύο αξιωμάτων σε ένα πρόσωπο.
- την αναδιατύπωση των αρμοδιοτήτων του Δ.Σ. ώστε να περιοριστούν οι δυνατότητες παρεμβάσεων σε θέματα διαχείρισης που είναι αποκλειστικής αρμοδιότητας του Γενικού Διευθυντή.

Ένα χρόνο μετά την εγκατάσταση των οργάνων της κοινωνικοποίησης στη ΔΕΗ, τον ΟΤΕ και τον ΟΣΕ, είναι κατάλληλη στιγμή για έναν πρώτο απολογισμό του θεσμού. Πιστεύω ότι ο απολογισμός είναι γενικά θετικός, παρόλον ότι πολλοί από τους στόχους της κοινωνικοποίησης - όπως π.χ. η βελτίωση της αποδοτικότητας των επιχειρήσεων - δεν έχουν αρχίσει ακόμη να υλοποιούνται. Σαν θετικό θεωρώ το γεγονός ότι ο θεσμός έχει αποκτήσει την αναγκαία δυναμική και αποτελεί μια αναμφισβήτητη πραγματικότητα στη λειτουργία των επιχειρήσεων. Θα σημειώσω επίσης, εκτός από τη λειτουργία

των ΑΣΚΕ, τη συμμετοχή εκπροσώπων των εργαζομένων στα Δ.Σ. των επιχειρήσεων, τις γνωμοδοτήσεις των ΚΕΣ σε εργασιακά θέματα, την ανάληψη από τα ΚΕΣ των αρμοδιοτήτων υγιεινής και ασφάλειας και, τέλος, την ολοκλήρωση σχεδόν της οργάνωσης και λειτουργίας των ΠΕΣΚΕ και των ΤΕΣ.

Στην περίοδο αυτή παρουσιάστηκαν και ορισμένα προβλήματα και τριβές στη λειτουργία των οργάνων της κοινωνικοποίησης. Υπήρξε μιά τάση παρέμβασης των προέδρων των Δ.Σ. σε θέματα διαχείρισης που είναι αποκλειστικά αρμοδιότητα του Γεν. Διευθυντή ενώ στις ΑΣΚΕ αναπτύχθηκε κάποια αμφισβήτηση των αρμοδιοτήτων των Δ.Σ. σε ότι αφορά, ιδίως, το βραχυχρόνιο προγραμματισμό. Οι τριβές και δυσλειτουργίες που έχουν παρουσιαστεί μπορούν να θεωρηθούν ως ένα βαθμό αναμενόμενες και φυσιολογικές δεδομένου ότι ο θεσμός είναι πρωτοπόρος για τη χώρα μας και ο χρόνος λειτουργίας του είναι μικρός. Υπάρχουν πάντως και ορισμένες αντικειμενικές αιτίες που τις προκάλεσαν, μερικές από τις οποίες είναι :

- Η έλλειψη διαμορφωμένων κυβερνητικών προγραμμάτων στα πλαίσια του Προγράμματος Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης, και η έλλειψη κανονικής ροής πληροφοριών και μεσοπρόθεσμων προγραμμάτων από τα Δ.Σ. προς τις ΑΣΚΕ.
- Ορισμένες ασάφειες ή παραλείψεις των Π.Δ. ως προς τις αρμοδιότητες των διαφόρων οργάνων.
- Η τάση ορισμένων οργάνων να αυξήσουν, με οριακές ερμηνείες ή και παρερμηνείες των διατάξεων των Π.Δ., τις αρμοδιότητές τους σε βάρος άλλων οργάνων.

Είναι φανερό ότι πρέπει να αναληφθούν ενέργειες, και μάλιστα σύντομα, για την εξάλειψη των προβλημάτων και τη βελτίωση της λειτουργίας του θεσμού με σκοπό την ολοκλήρωση του και την επίτευξη των στόχων του.

Αυτό φυσικά μπορεί να γίνει με νέες νομοθετικές ρυθμίσεις που θα συμπληρώνουν τις υπάρχουσες και θα τις τροποποιούν στα σημεία όπου η εμπειρία έδειξε ότι αυτό είναι αναγκαίο. Μπορεί, όμως, να γίνει σε μεγάλο βαθμό και μέσα στα πλαίσια των υπάρχοντων Π.Δ., αρκεί τα όργανα να ενεργούν με τάση συνεργασίας, τόσο μεταξύ τους όσο και με την Κυβέρνηση, και να επικρατούν νηφάλιες απόψεις και όχι μαξιμαλιστικά αιτήματα.

Το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας έχοντας από καιρό εντοπίσει ορισμένα προβλήματα και διαφορές προσπάθησε, με εγκυκλίους και συναντήσεις, να τα εξομαλύνει και να τα επιλύσει.

Έτσι στο θέμα των σχέσεων Προέδρου Δ.Σ. - Γενικού Διευθυντή προωθείται η ιδέα της σύμπτωσης των δύο αξιωμάτων σε ένα πρόσωπο κατά το γαλλικό πρότυπο. Ήδη η λύση αυτή εφαρμόστηκε στη ΔΕΗ και παράλληλα προβλέφθηκαν, όπως ανέφερα, διατυπώσεις στα έξι νέα Π.Δ, που διευκολύνουν την επικράτηση του θεσμού του Προέδρου - Γενικού Διευθυντή. Σε ότι αφορά την οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων των ΑΣΚΕ, έχουμε προσπαθήσει, με εγκύκλιο και με συζητήσεις, να διευκρινήσουμε τις τυχόν ασάφειες και να εξηγήσουμε λεπτομερειακά τις ρυθμίσεις που προβλέπει τόσο η θεωρία της κοινωνικοποίησης όσο και το πνεύμα και το γράμμα των Π.Δ. Συγκεκριμένα :

- α) Η ΑΣΚΕ κάθε κοινωνικοποιημένης επιχείρησης συμμετέχει στη διαμόρφωση του Προγράμματος Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης στο τομέα τον σχετικό με την επιχείρηση.
- β) Η Κυβέρνηση, λαμβάνοντας υπόψη την γνώμη των ΑΣΚΕ κατά τη διαμόρφωση του Προγράμματος Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης, διατυπώνει τις βασικές κατευθύνσεις πολιτικής των κοινωνικοποιημένων ΔΕΚΟ στους τομείς των επενδύσεων, της χρηματοδότησης, των τιμολογίων, των προμηθειών και του εργατικού δυναμικού.

- γ) Η ΑΣΚΕ επεξεργάζεται τις κατευθύνσεις για την επιχείρησιακή πολιτική όπως έχουν διατυπωθεί από την Κυβέρνηση στα πλαίσια του Προγράμματος Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης και αποφασίζει, με βάση εισηγήσεις του Δ.Σ., για το μεσοπρόθεσμο προγραμματισμό της Επιχείρησης στους παραπάνω τομείς.
- δ) Οι αποφάσεις για τον βραχυχρόνιο (ετήσιο) προγραμματισμό (δηλαδή τον προϋπολογισμό) λαμβάνονται από τα Δ.Σ. των δημοσίων επιχειρήσεων, ενώ οι ΑΣΚΕ γνωμοδοτούν στην Κυβέρνηση για το ίδιο θέμα.

Οι ΑΣΚΕ, όργανα σχετικά πολυμελή και δυσκίνητα που συνεδριάζουν σε αραιά χρονικά διαστήματα, έχουν συγκροτηθεί για να ασκούν κοινωνικό έλεγχο και να λαμβάνουν κατευθυντήριες, μεσοπρόθεσμες αποφάσεις.

Η ενασχόληση των ΑΣΚΕ με θέματα καθημερινής διαχείρισης, όπου απαιτείται ευελιξία και ταχύτητα στη λήψη αποφάσεων με συνεκτίμηση της συγκυρίας και εκμετάλλευση των ευκαιριών, θα κινδύνευε να αποδειχθεί ιδιαίτερα ζημιογόνα. Άς μου επιτραπεί εδώ μία παρένθεση για να υπογραμμίσω τη σημασία του μεσοπρόθεσμου προγραμματισμού. Δεν υπάρχει τέτοιος προγραμματισμός στις περισσότερες ΔΕΚΟ σήμερα και θα είναι μεγάλη επιτυχία των ΑΣΚΕ αν κατορθώσουν να τον επιβάλουν. Δεν συμμερίζομαι καθόλου την άποψη ότι η ενασχόληση κυρίως με το θέμα αυτό είναι υποβιβασμός ή και περιθωριοποίηση της ΑΣΚΕ και ότι οι μόνες σοβαρές αρμοδιότητες συνδέονται με τον ετήσιο προγραμματισμό και την καθημερινή διαχείριση. Αντίθετα, ο μεσοπρόθεσμος προγραμματισμός, μαζί με την άσκηση κοινωνικού ελέγχου, είναι έργα που θα απαιτήσουν σημαντικό χρόνο και προσπάθειες από τα μέλη των ΑΣΚΕ.

Θα ήθελα να αναφέρω δύο ακόμη σημεία που πιστεύω ότι θα συμβάλουν στη βελτίωση της λειτουργίας του θεσμού

της κοινωνικοποίησης και ιδιαίτερα των ΑΣΚΕ. Πρόκειται πρώτον για την βελτίωση του ρυθμού και του τρόπου τροφοδότησης των ΑΣΚΕ από τα Δ.Σ. με προτάσεις σε θέματα μεσοπρόθεσμου προγραμματισμού. Και δεύτερο, και κυριώτερο, στην ολοκλήρωση πρόσφατα από το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας συνολικών προγραμμάτων εξυγίανσης των κοινωνικοποιημένων ΔΕΚΟ, που χαράσσουν σαφείς κατευθύνσεις για τη λειτουργία και ανάπτυξη των επιχειρήσεων διαμορφώνοντας έτσι τα πλαίσια μέσα στα οποία οι ΑΣΚΕ θα ασκήσουν τις αρμοδιότητές τους.

Καταλήγοντας, θέλω να τονίσω την ευθύνη όλων των ενδιαφερομένων μερών, της Κυβέρνησης και των οργάνων της κοινωνικοποίησης, για την επίλυση των προβλημάτων μέσα στα λογικά και δεδομένα πλαίσια των αρμοδιοτήτων κάθε οργάνου, και την αποφυγή αυθαίρετων ερμηνειών του νόμου που οδηγούν σε επέκταση αρμοδιοτήτων υποκρύπτοντας, πολλές φορές, κομματικές σκοπιμότητες και υστεροβουλίες.

Ο πρώτος χρόνος λειτουργίας του θεσμού πέρασε και θα πρέπει, σχετικά σύντομα, να αρχίσουν να φαίνονται οι συγκεκριμένες βελτιώσεις στην αποδοτικότητα, την οργάνωση και τη λειτουργία των δημοσίων επιχειρήσεων που είναι και ο τελικός στόχος της κοινωνικοποίησης. Μόνο έτσι θα καταξιωθεί ο θεσμός στη συνείδηση των εργαζομένων και του λαού.

Γιάννος Παπαντωνίου

Αθήνα, 30 Οκτωβρίου 1986